

Landskap: Skåne Upptecknat av: Emil Lönsson
Härad: Luggude Adress: Hornsborg
Socken: Wäsby Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1939 Född år 1861 i Wäsby

Uppteckningen rör

Fjulgran.
Med nöje skulle jag, om det vore möjligt
uppfylla Eder önskan om anskaffning
av något äldre fotografi över en fjulgran, om
tinget i mitt eller vänners hem. Men det
torde vara hastnära omöjligt, i betraktan-
de av förhållande om ständigheter.
För det första, så fanns inte en enda växande
gran i hela Wäsby församling, på den tiden
i min barndom och uppväxt. Jag hade al-
drig sett någon växande gran, och inte mer
än en liten fjulgran helst, tills jag och
kamrater komms ut att exercera beväring

och dervid fingo se granplanteringar på Lötter-
åsen. Vi förundrade oss över dessa 4 a 5 alnar
höga vackra gröna träd och fingo veta att de
hollades grane. Fur hade vi ju sett på Kiraphe-
rups strandplantering, men granen var myn-
ket vackrare. För det andra; så var fotografi-
konsten ("fotografi") icke så utvecklad då som
senare. Ett par år innan jag föddes kom
visserligen en fotograf och nedsatte sig i för-
samlingen, men han ritade ögon med bläck
eller tusch på fotografierna och kunde endast fo-
tografiera om sommaren i ett rum med glas-
tak och kallades atelieren. Att gå ut fotografer-
a någon annan stades för att fotografera en
julegran skulle ju varit omöjligt, även om
det funnits julegranar i hemmen. Vidare
skulle det inte fallit någon in att bära en jule-

-gran prydd och påhängd, till fotografen, då
man visste att han inte fotograferade utom
endast om kommare. Därför om aldrig så
stora summor utlovades för anskaffande av en
fotografi över en prydd julgran från 1860-talet
i Väsby församling, så anmäler sig ju snart en
del ungdomar men humbug och bedrägeri
måste det bli därför att det av ovannämnde
gran inte fanns någon. Den första julgran
jag såg, var jag på sjätte året, alltså 1866.
Några Halländings-tröskmän hade sändt
en liten (3 fot hög) julgran med en stegahandla-
re. Varje vinter tröskade de samme män-
nen hos bonden och voro goda vänner, derav
julklappen julgranen. Men som om granen
hamnade i min Mesters och min Pärss väges
hem, så kom jag naturligtvis dit om jul, ty två

husinur, ett par år äldre, var ju mina lek-
kamrater. Men man må därför iske
säga, att man från den tiden börja att an-
vända julgran i min hemsocken, ty ännu
1897, då jag af flyttade derifrån, varken jag såg
eller hörde om talas någon som hade eller haft
julagran, och inte mina Föräldrar heller, eller
jag själv, och aldrig hade förenämde min. Färb
sväger sedermera julgran i deras hem.

Alla de frågor, om julgranen skulle vara
särskilt välväxt m m. och vems som skulle
hugga den, kan jag ju ej besvara, men hurunda-
na de sedermera blevo och nu äro, veta ju alla.

Men den lilla första julgran jag såg, var nog
välväxt och insatt i ett träkors till fot, med
ett bockhål midt i krysset, der stjälken eller
stammen var insluckad. Granen inleas på

stuggolvet och kläddes julafton innan kvällen.
Foten var vit efter yghuggen. Nåt tro det var
inga dyrbarheter som hängdes i granen på den
tiden. Föreljus fanns inte, annat än stora stear-
inljus och inte var heller meningen med några
ljus alls, det hade de nog i vitskap om, att det skulle
sättas ljus i julagranen. Det har nog tillkommit
senare. Men hemstöpta präror skulle ju kunnat
användas, men tyngden och blesandet hade
 varit farligt. Ljusklämmor hade man ej hört om talas.
Alla saker som hängdes i granen voro fästa med
tråd. Det var sålunda: äpple, pepparkakor med
häl i, samt av barnen själva modellerade, av de
bakade allehanda djur: hästar, kor, grisar, gäss
och höns, ty böndernas barn örade sig, där det
var lejord, om somrarna, att av lera forma
alla slags både djur beläte och lerkärlsliknelse.

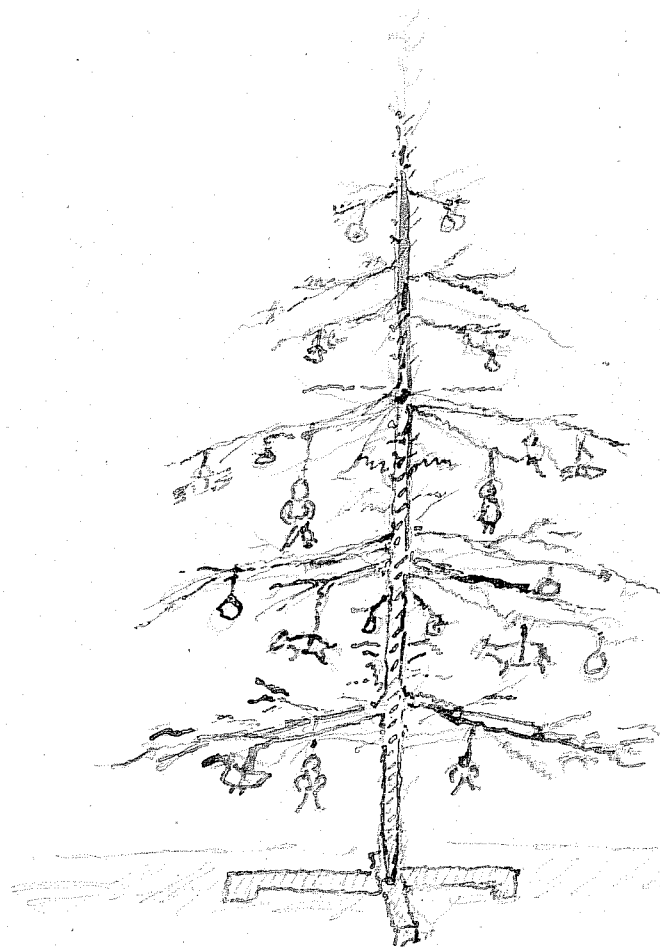
och menniskofigurer. Barnen fingo vid
bakning, i synnerhet vid julbaket av mor, en
klumpf de att själva praktisera med, och blev
då julgubbar och som ovan nämnts en hof
av bildningar gjorda som fingo komma in i
bakugnen och bakas, varvid de olika förebild-
erna ofta svällde ut och blev knappast igen-
känneliga, att vara det som de voro såa. Men
var kände sina och dessa självbakade, gubbar,
kräringar och djur, voro hära leksaker, till de med
tiden blevo upp-ätna av sina ägar. Alltså
hängdes de i julgranen och bundas fast med
tråd. Träden fick inte tas av den fine stas-
ke "locka träden, utan Moster begagnade den
mindervärdigare "präse träd"-garnkärvan
spunnet av sämre lednor. Moster skulle ju
själv hjälpa till att knyta om grenarna och

de olika föremålen, ty pojkarne voro inte så
"rimma" i fingrarne. Några papperškara-
r eller, med en påklistrad fyrkantig tavla och
ett rim, samt klippa fransar i bägge ändar fun-
nos även, men alls intet av ljus, girlander, korg-
ar, flaggor, bomull eller glitter. Och således ej hel-
ler stjärnor i toppen på granen. Hur de ljus-
hållare, eller andra Julgranstillbehör såg ut
senare, känner jag inte till (angående min
hemsöcken) ty jag med familj, ha inte tillringat
någon jul i hemsöcken sedan 1897 och då
fanns icke bruket med Julagran, mer än detta
undantagsfall i min barndom. Mina kusiner
och jag (i barndomen som nämnts) tillsades att
inte plocka bort godsakerna på granen före
än Jult som hörd jul ut, men så länge
kunde vi inte bärga oss, utan tigade oss lov att

ta något emellanåt och minskades snart förmålen så att 20:de dag jul var just ej mycket kvar. Endast äteliga saker hängdes i grönan. Finga lins eller leksaker av annat slag, trä, glas, papper eller onetall, utan endast ätbara julgransprydnader: äpple, kakor, karameller, och bakade menniskor eller djurliknelse. Någon dans förekom ej heller omkring granen och denna del av sederna stånde ända fram till Hårfrudagen och större delen av bearran föll på dörsstugugolvets stenor. Till slut blev den lagt ut på rislaven som användes att elda bakugnen med. Jag hörde eller såg aldrig heller att någon hade konstågjort julträd före julgransinförande. Redan att sätta en buskar vid dörrarnas lörde vara yngre än julagrans. sedan och aldrig förekom

sådan så länge jag bodde i Kåsby socken
1897. Men grenar av enebuskar sålde alla
"opplämnings-gubbar". Truntimren begagna-
de enris till rökelse i stället för "rotpurri",
av lavendel och rosenblad. Han satte eld på
en enrisgren och strax blev hela rummet
fullt av rök som ansågs välluktande. Men
så användes enriset på ett annat sätt, men-
ligen hackat på luggkubben med yxa och strött
på det sandade golvet. När så man trampa-
de med träskor och tofflor på det, så luktade
det behagligt av skog. Till julen skurades
golven, åtminstone der det var trägolv och
ingen fick gå in med träskor eller tofflor, ut-
om måste ta dem av i förstugan (garstun) och
"gå på sock" på det rena golvet. Men så kom
främmande personer med läderskor (galoch

er Lanns inte) och smutsade ner och snart
nog måste man antingen skura om det
eller sopa golvet och strö vit havs-sand och
hackat enris på golvet igen. Växande enebur
skar voro lika sällsynta som granen i min
hemsöcken på den tiden. Alltså har inte
något fotografi anskaffats över julagran
för 75 år sen eller ens bara från förra
skolet inom Väsbys, och troligen ej heller
inom angränsande församlingar.

Julgran från 1866
 i Väsby socken. Granen
 nedskickad av tröske-
 män från en sydhallands
 socken, till en av deras
 husbönder i Väsby, der de
 årligen hade haft skörde-
 arbete och slagtröske i mån-
 ga år förut. Icke annat
 än ätbara saker finge
 fast bindas i granen.